

Prostovoljno vodništvo

✍ in 📷 Borut Peršolja

Prostovoljni vodniki delujemo v slovenskih gorah že skoraj pol stoletja. Prvo generacijo mladinskih vodnikov smo dobili leta 1957, leta 1976 pa so se jim pridružili še planinski vodniki. Po vsebinskih, formalnih in organizacijskih spremembah v letu 1991 imamo novo izkaznico, znak in ime – vodnik Planinske zveze Slovenije.

Osnovni program usposabljanja (za vodenje po lahkih poteh) obsega 67 ur teorije, 87 ur praktičnega dela in 76 ur izpitnih obveznosti, skupaj torej 230 ur. Usposabljanje za vodnika Planinske zveze Slovenije izvajajo poleg Planinske zveze Slovenije še Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani in Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru. Po podatkih vodniške komisije Planinske zveze Slovenije (ta je bila ustanovljena oktobra 2002) je trenutno veljavno usposobljenih 2125 vodnikov Planinske zveze Slovenije, ki jim usposobljenost priznava tudi država na podlagi določb Zakona o športu in na podlagi sklepa Strokovnega sveta Republike Slovenije za šport iz leta 2001.

Po doseženem strokovnem nazivu se lahko posamezen vodnik odloči tudi za dodatno vodniško usposabljanje, ki ga po zaključenih in logično zasnovanih stopnjah pripelje tudi do najvišje prostovoljne vodniške usposobljenosti v območju vodenja zelo zahtevnih kopnih in zimskih tur in turnih smukov (skupno usposabljanje obsega 692 ur). Takšno usposobljenost ima manj kot deset vodnikov Planinske zveze Slovenije. Za vodenje po zelo zahtevnih planinskih poteh je usposobljenih 40 % skupnega števila vodnikov, dobrih 15 % pa ima tudi dovoljenje za vodenje po lahkih poteh pozimi. Vodniki Planinske zveze Slovenije A, B in D kategorije od leta 2000 izpolnjujejo standard Mednarodne zveze planinskih organizacij za vodnika za pohodništvo v gorah (takšnih vodnikov je 326).

Dovoljenje za opravljanje dejavnosti je v letu 2003 imelo več kot 1300 (registriranih) vodnikov Planinske zveze Slovenije, ki so v tem letu vodili 20.000 izletov, pohodov in tur v sku-

pnem obsegu dobrih 120.000 ur v ocenjeni vrednosti prostovoljnega dela v višini 320 milijonov SIT. Četrtnina vodnikov in vodnic je mlajših od trideset let, petina jih je starih med 30 in 40 let, četrtnina je starih med 40 in 50 let, četrtnina pa je starejših od 50 let.

Začetki prostovoljnega vodništva segajo že v obdobje pred drugo svetovno vojno. Takrat so se na tem področju uveljavili predvsem učitelji in duhovniki, ki so zlasti mladim z organiziranim vodenjem na neposreden način približali naravo. Med začetnike vsekakor uvrščamo vsestranskega Pavla Kunaverja. Za planinsko organizacijo je pomembna prelomnica skupščina Mednarodne zveze planinskih organizacij leta 1936 v Švici, na kateri so med cilje uvrstili tudi sistematično gorniško usposabljanje mladih. Vojna je dogajanje za desetletje in več zavrla, tako je na naših tleh prišlo do ustanovitve Mla-

Imamo dovolj vodnikov Planinske zveze Slovenije?

Leta 2003 je bilo registriranih 1318 vodnikov PZS. V šolskem letu 2002/2003 je bilo v Sloveniji 809 osnovnih in 143 srednjih šol (skupaj 952), v katere je hodilo 281.435 učencev in dijakov. Če računamo v povprečju enega vodnika PZS na 10 do 15 učencev, potrebujemo med 18.000 in 28.000 usposobljenih vodnikov (imamo jih dobrih 1300) le za pokrivanje šolske mladine, da o vodenju odraslih sploh ne govorimo. V povprečju pridejo na vsako planinsko društvo, teh je bilo leta 2003 245, 5,4 vodniki PZS. Glede na članstvo v planinskih društvih (leta 2003 je bilo članov 60.452), pride na dobrih 45 članov po en vodnik.

dinske komisije šele leta 1956. Že naslednje leto pa je bil izveden prvi republiški tečaj za mladinske vodnike.

Sledilo je tri desetletja dolgo obdobje prepletanja in tvornega sodelovanja planinske organizacije s šolskim sistemom. Poklicni pedagogi so v sistem planinskega usposabljanja formalno in neformalno prenašali svoja poklicna znanja, s tem pa se je opazno izboljšala tudi kakovost vodenja. Nastali so seminarji in tečaji za mentorje planinske vzgoje, ki so bili namenjeni učiteljem, ki potrebujejo gorniško usposobljenost. Ob tem so se ves čas kresala mnenja, ali mentorje sploh rabimo ali ne, saj za varnejšo dejavnost planinskih skupin mladih potrebujemo strokovni kader, ki v celoti obvladuje veščine in znanja prostovoljnega vodnika. Ob upoštevanju tradicije in posebnosti v novejšem sistemu poklicnega izpopolnjevanja vzgojiteljic in učiteljev smo se v Planinski zvezi Slovenije leta 1997 odločili za z vodniškim sistemom usklajeno usposabljanje, ki se ga je doslej udeležilo prek 500 udeležencev iz učiteljskih vrst. Tako so tudi mentorji planinskih skupin tisti, ki opravljajo prostovoljno vodniško dejavnost, le da je ta tehnično večinoma nezahtevna.

Iz še danes osnovne dejavnosti vodenja po gorah so se v petdesetih letih razvile številne oblike dela, ki naj bi jih prostovoljni vodnik

obvladoval in izvajal sam ali v sodelovanju z drugimi – vaditelji orientacije, mentorji planinskih skupin, alpinisti ... Glede na kategorijo vodenja smo vodniki Planinske zveze Slovenije usposobljeni za vodenje različnih oblik gorniške dejavnosti, zlasti pa izletov, pohodov, tur, turnih smukov, orientacijskih tekmovanj in taborov. Prvo urejeno gradivo za usposabljanje prostovoljnih vodnikov z naslovom Program snovi za mladinske vodnike in osnovno planinsko šolo je izšlo leta 1966, učbenik Planinski vodnik pa je Planinska zveza Slovenije izdala leta 1983. Mladinska komisija je prav tako v osemdesetih letih izdala Teze za tečaj za mladinske planinske vodnike. Pravkar potekajo priprave na izdajo prvega Vodniškega učbenika.

Vodenje različnih starostnih skupin obiskovalcev gora obsega poučevanje in prenašanje gorniškega znanja, veščin in izkušenj s področja varnejšega gibanja v gorah, enakovredno pa je v ta proces vključeno tudi znanje, ki odpira in vzpodbuja poglobljen odnos do gora in odnos do sočloveka v gorah. V sodelovanju z mentorji planinskih skupin izvajamo še starostno prilagojen program planinskih skupin, organiziramo in izvajamo akciji Ciciban in Mladi planinec in Planinsko šolo. Vodniki Planinske zveze Slovenije imamo izjemno pomembno vlogo pri hitremu prenašanju znanja, izkušenj in novosti v prakso. To se je v preteklosti odlično pokazalo pri ozaveščanju pomena odnašanja smeti v dolino, učinki pa se kažejo tudi pri spremenjenem obiskovanju zelo zahtevnih poti, kjer učimo dosledno uporabo samovarovalnega sestava.

Zaradi stalnega stika z obiskovalci gora ureničujemo tudi širša programska načela Planinske zveze Slovenije, kamor v prvi vrsti uvrščamo naravovarstveno delovanje in sodelovanje z vrtci in šolami pri izvedbi rednega programa z gorniški vsebinami. Naše osnovno strokovno delo se ves čas prepleta tudi z organizacijskim delom v planinskem društvu. Vso dejavnost, ki večinoma poteka v okviru planinske organizacije, izvajamo prostovoljno in zanjo nismo plačani. Prostovoljno vodništvo je glede na število vključenih izvajalcev in udeležencev ter glede na razširjenost po Sloveniji in učinkih prostovoljnega dela eno od ključnih razvojnih središč gorniške organizacije. ●